

ELIAS BEECKMANKAZERNE in Ede

bouwhistorisch onderzoek en waardering van gebouw 13

arcx rapportage nr 799

17 januari 2012

Onderzoek

arcx buro voor monumentenzorg en cultuurhistorie
Bergstraat 41 6981 DB Doesburg
telefoon 0313 650190 www.arcx.nl

Opdrachtgever

Gemeente Ede, Ruimtelijke Ontwikkeling en Beheer

Veldwerk, foto's en tekst

Peter Boer en Jacco Vromen

Centrumcoördinaten

X 174.435 Y 449.910

Monumentnummer

523500

arcx aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

ELIAS BEECKMANKAZERNE in Ede

bouwhistorisch onderzoek en waardering van gebouw 13

arcx rapportage nr 799

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Kazernebouw	6
3. Het gebouw	12
4. Latere veranderingen	26
5. Waardering	30
Geraadpleegde bronnen en literatuur	36
Bijlage 1	

1 INLEIDING

Tegen de oostrand van Ede ligt een zevental kazernecomplexen uit verschillende perioden. Deze kazernes zijn inmiddels door defensie verlaten en overgedragen aan de gemeente Ede. De meest waardevolle gebouwenensembles zullen in het kader van het project Veluwe Poort herbestemd worden als onderdeel van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. Om rekening te kunnen houden met de aanwezige cultuurhistorische waarden, is inzicht gewenst in de aard en omvang van de in de loop van de tijd doorgevoerde wijzigingen en aanvullingen. Aan arcx is gevraagd om van een legeringsgebouw van de Elias Beeckmankazerne (gebouw 13) een bouwhistorisch onderzoek uit te voeren. Dit onderzoek moet de bouwgeschiedenis van het pand vastleggen en duidelijk maken waar ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen en op welke plaatsen de bestaande situatie zoveel mogelijk gerespecteerd dient te worden.

onderzoeksplan

Het onderzoek heeft zich gericht op de ruimtelijke ontwikkeling van het hoofdgebouw en de direct aangrenzende buitenruimte. Het onderzoek is opgebouwd uit een aantal onderdelen. Begonnen wordt met een beknopte schets van bouw van de kazernes in relatie tot de overige militaire gebouwen in Ede en het toegepaste gebouwenconcept. Daarna wordt ingezoomd op het gebouw, waarbij met name op grond van zichtbare bouwdelen en in combinatie met de aangetroffen archiefgegevens, de verschillende veranderingen en verbouwingen gedocumenteerd zijn. Hierbij is gebruik gemaakt van bewaard gebleven bouwdoSSIERS uit het gemeentearchief van Ede en beschikbare literatuur. Het op deze wijze verkregen beeld is zoveel mogelijk verduidelijkt met historische foto's. De opname van

het gebouw heeft voor het interieur plaatsgevonden op het beschouwingsniveau van de verschillende te onderscheiden ruimten en voor het exterieur op het beschouwingsniveau van de gevelopeningen. Het op deze wijze verkregen beeld is vervolgens vastgelegd op ingekleurde faseringsplattegronden. Waardestellingen zijn zowel in woord als op plattegronden vastgelegd.

Vanwege verschillende afwerkingen en betimmeringen zijn de mogelijkheden om aan de constructie van het gebouw waarnemingen te doen beperkt. Het is daarom onvermijdelijk gebleken dat in de verschillende tijdslijnen perioden onbenoemd bleven en uitgegaan moest worden van aannames. Destructief onderzoek, alsmede bronnenonderzoek naar de gebruiksgeschiedenis is niet uitgevoerd. Het object is bezocht op 20 oktober 2011.

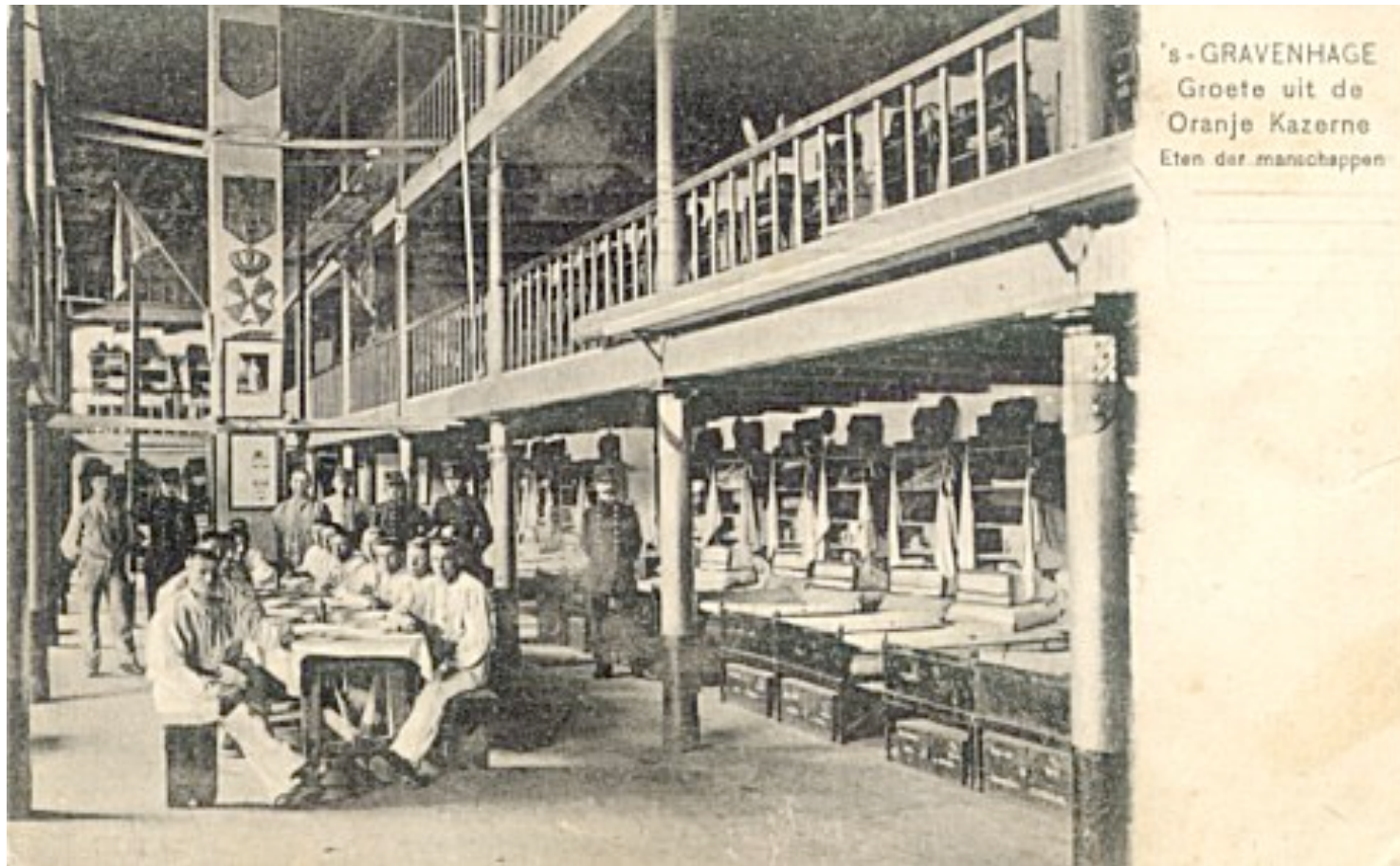
Deze rapportage maakt deel uit van een serie waarbij naast de Elias Beeckmankazerne ook gebouw 13 van de P.L. Bergansiuskazerne en gebouw 11 van de Arthur Koolkazerne onderzocht zijn. Per object wordt begonnen met een beknopte uiteenzetting van de historische context van de kazernebouw in het algemeen en die in Ede-oost in het bijzonder. Daarna wordt ingezoomd op de specifieke gebouwen met een chronologische weergave van de bouwgeschiedenis en voor zover relevant de ruimtelijke ontwikkeling van de desbetreffende kazerne, toegespitst op de directe omgeving van het onderzochte gebouw. Tot slot worden aan de hand van plattegronden en gevelbeelden de verschillende bouwfaseringsen alsmede de (getrapte) cultuurhistorische waardering ruimtelijk weergegeven.

situatie

Het onderzochte gebouw is gelegen aan de oostzijde van het kazerneterrein. Het gebouw is rondom vrij gelegen met rondom een groenstrook aan een verbindingsweg. Aan de voorzijde loopt deze weg langs de centraal gelegen appèlplaats.

Recente luchtfoto van de Elias Beeckmankazerne met daarop in rood het onderzochte gebouw gemarkeerd.

Manschappenverblijf van de Oranjekazerne in Den Haag, tijdens de maaltijd gefotografeerd in het begin van de vorige eeuw.

2 KAZERNEBOUW

Het plangebied Veluwe Poort kent een grote diversiteit aan typen kazernegebouwen, die zeer representatief is voor de vooroorlogse ontwikkeling in de typologie van kazernes. Om het belang van de onderzochte objecten in dit verband te verduidelijken wordt begonnen met een beknopt overzicht van de verschillende vormen van vooroorlogse kazernebouw.

lineaire en carrévormige bouw

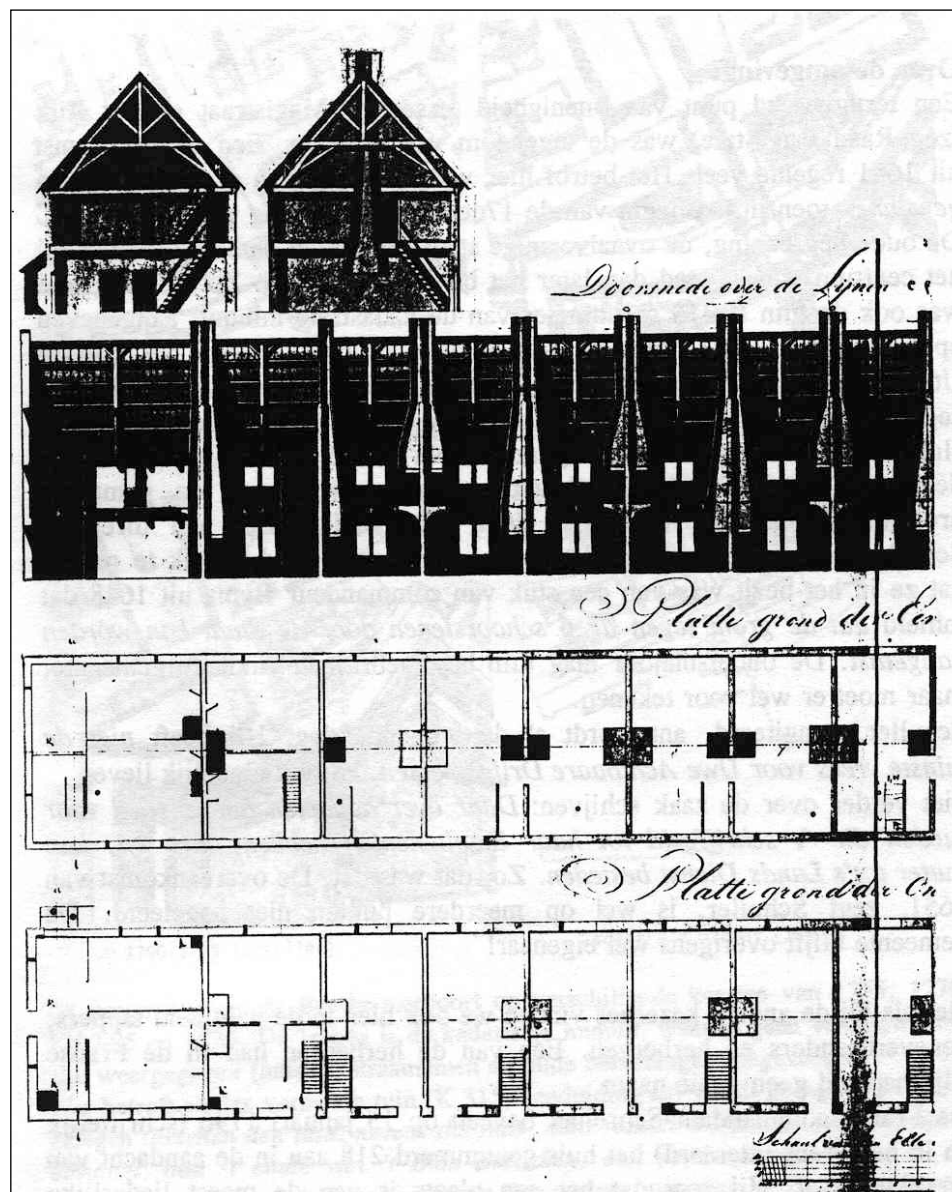
Al in het begin van de Tachtigjarige oorlog werd in de Republiek het tot dan toe gebruikelijke huurleger vervangen door een staand leger dat permanent inzetbaar moest zijn. Als vaste verblijfplaats voor de troepen werden bij verdedigingswerken barakken voor de manschappen gebouwd. In 1685 bepaalde Lodewijk XIV dat de Franse infanterie in kazernes moest worden gehuisvest. Vestingbouwkundige en architect Vauban ontwikkelde vervolgens een aantal basisprincipes voor massalegering in gebouwen met een lineaire structuur. De meeste functies als legering, administratie, waslokalen, voorraadkamers, cellen etc. werden hierbij onder één dak samengebracht. Sanitaire voorzieningen werden apart ondergebracht.

Na het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden in 1813 nam de behoefte aan legeringsruimte enorm toe. Vanwege de door de cavalerie gewenste open binnenplaats waren de gebouwen uit deze periode vaak van het zogenaamde vierkante type waarbij de verschillende gebouwdelen rond een binnenplaats gegroepeerd werden.

'type du genie'

Onder invloed van de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 werd een aantal verbeteringen in de kazernebouw geïntroduceerd. Het zogenaamde 'type du Genie' bestaande uit een langgerekt hoofdgebouw

Tekening van de volgens een lineaire opzet in 1767 gebouwde kazerne 'Benthemblok' in de vesting Coevorden.

waarbij voor de legering van manschappen aan de achterzijde vleugels haaks op de hoofdvlugel gerealiseerd werden. Daarmee werden de eerste stappen gezet in de scheiding van de verschillende functies. Binnen het plangebied van de Veluwe Poort vormen de beide infanteriekazernes aan het spoor, de Friso- en de Mauritskazerne exponenten van dit gedecentraliseerde lineaire type.

H-vormige bouw

De bezwaren van een niet optimale lucht- en lichttoetreding in de achtervleugels leidde tot een verdere decentralisatie waarbij verschillende functies in verschillende gebouwdelen - die aanvankelijk nog geschakeld waren - ondergebracht worden. In Ede zijn de twee artilleriekazernes (Arthur Kool- en Van Essenkazerne) belangrijke voorbeelden van dit

kazernetype. De gebouwen hebben een H-vormige plattegrond en kennen een duidelijke decentralisatie van functies. Een artilleriekazerne moest naast een groot aantal paarden ook hun voer en het bijbehorende materieel en geschut huisvesten. Hiervoor waren een groot aantal bijgebouwen beschikbaar.

paviljoenbouw

De volgende stap in de ontwikkeling bestaat uit de volledige scheiding van de verschillende functies in verschillende gebouwen die als paviljoens rond een centrale appèl- of exercitieplaats gegroepeerd worden. In Ede vormen het Elias Beeckmancomplex en de Simon Stevinkazerne exponenten van dit type.

Boostkazernes

De toenemende spanning in Europa als gevolg van een steeds agressievere politiek van Hitler-Duitsland, was de oorzaak dat de Nederlandse defensiebegroting in 1938 werd verdrievoudigd. Het sterk groeiende veldleger had dringend nieuwe kazernes nodig. Als gevolg van de gewijzigde Dienstplichtwet in 1938, moesten er volgens berekeningen vijftien bestaande kazernes worden gerenoveerd en vierentwintig nieuwe kazernes worden gebouwd. De nieuwe kazernes werden ontworpen door Kapitein der Genie A.G. Boost. Er zijn twee standaardtypen toegepast. Kenmerkend voor de nieuwe kazernes was het U-vormige poortgebouw, dat dienst deed als in- en uitgang. Tevens waren hierin de officiers- en onderofficiersmess, de manschappenkantine, een wachtlokaal en gestraftencellen, een gymnastieklokaal, de geneeskundige dienst en een ziekenzaal gevestigd. Rondom de centrale appèlplaats waren gebouwen gegroepeerd met manschappenverblijven en leslokalen. Van de nieuw te bouwen kazernes waren er zestien voor de infanterie bestemd, die worden aangeduid als Boost I. Binnen dit grondtype waren weer twee varianten mogelijk: een variant bestemd voor één bataljon bestaande uit een poortgebouw met een in- en uitgang dat leidde naar een exercitieterrein met daaromheen drie legeringsgebouwen en een keukengebouw. Deze variant werd twaalf maal gebouwd.

De Boreelkazerne in Deventer, gebouwd in 1847, is een vroeg voorbeeld van het 'type-du-genie'. Foto uit 2004, kort voor de ingrijpende transformatie die het gebouw daarna ondergaan heeft en waarbij veel van de cultuurhistorische waarde verloren is gegaan is.

Voormalige stallen en manege van de WGF Kazerne in Harderwijk, een Boostkazerne voor de bereden artillerie van het type II uit 1938.

De andere variant was bestemd voor twee bataljons en telde het dubbele aantal legeringsgebouwen. Deze variant werd vier maal gebouwd, waaronder in Ede. Behalve de zestien kazernes voor de infanterie werden er acht kazernes gebouwd waarvoor de Du Moulinkazerne (1938-1939) in Soesterberg model stond. Dit type Boostkazerne week iets af van de infanteriekazernes doordat er geen poortgebouw was. De ingang werd daarentegen geflankeerd door twee L-vormige gebouwen.

Ede

In het midden van de 19de eeuw bestond het grondgebied van de gemeente Ede voor een aanzienlijk deel nog uit woeste grond. Na de aanleg van de spoorlijn Arnhem-Utrecht breidde Ede zich uit tussen de oude dorpskern en het op enige afstand daarvan gelegen station. Als uitvloeisel van de invoering van de Militiewet in 1901 waarbij de algemene dienstplicht ingevoerd werd, zocht het Ministerie van Oorlog in het begin van de vorige eeuw naar nieuwe locaties voor de bouw van kazernes in de nabijheid van geschikte oefenterreinen. Door bemiddeling van het gemeentebestuur verkochten de geërfden van de buurtschappen Maanen en Veldhuizen in 1900 - dus nog voor de invoering van de Militiewet - het stuk heide tussen het station, de Stationsweg en de grens met Veldhuizen aan de Staat.

De geschiedenis van het garnizoen in Ede begint met de aanbesteding van de eerste twee infanteriekazernes in 1904, de huidige Mauritskazerne en de Johan Willem Frisokazerne, samen de locatie Maurits-Zuid vormend. Het in een strakke symmetrie gebouwde complex werd ontsloten vanaf de Stationsweg. In korte tijd werd in het gebied langs de spoorlijn een vrij groot aantal gebouwen neergezet die een enorme impact hadden op het tot dan toe kleinschalige dorp Ede. De komst van de militairen zorgde naast een niet onbelangrijke economische impuls ook voor de invoering van gas- en waterleiding.

Aansluitend aan de bouw van de infanteriekazerne werd in 1906 op het ten noorden van de infanteriekazernes gelegen terrein 'Maurits-Noord' begonnen met de bouw van een artillerie- en een cavaleriekazerne. Deze kazernes werden in 1934 omgedoopt in Van Essenkazerne en Arthur Koolkazerne. Aan de zuidzijde wordt op dit terrein in

Luchtfoto met daarop de begrenzing van de verschillende kazernecomplexen die deel uitmaken van het plangebied Veluwe Poort. Afbeelding ontleend aan: Veluwe Poort, historische ontwikkeling kazerneterreinen, Gemeente Ede november 2010.

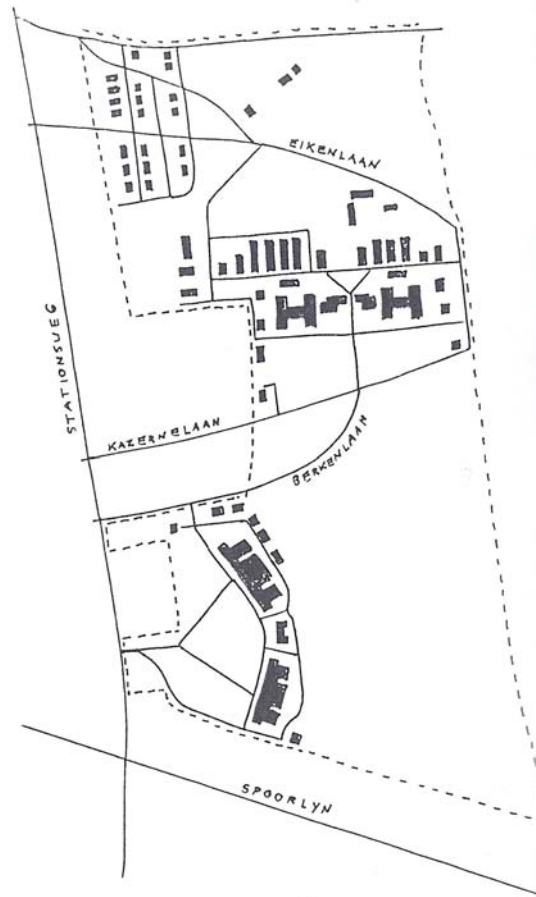
1936 voor de huisvesting van de leerlingen van de 'School voor Reserve Officieren der Bereden Artillerie' de P.L. Bergansiuskazerne toegevoegd. Anders dan de naam kazerne doet vermoeden gaat het hier om een functionele toevoeging aan het bestaande gebouwenbestand. Deze enclave was oorspronkelijk via de Kazernelaan en de Berkenlaan ontsloten op de Stationsweg.

Ten noord-oosten van 'Maurits-Noord' werd in 1938 vanwege de toenemende oorlogsdreiging uit Duitsland, begonnen met de bouw van de Elias Beeckmankazerne. Deze infanteriekazerne is gebouwd volgens het standaardontwerp van Kapitein der Genie A.G. Boost en helemaal opgezet volgens het paviljoensysteem. Het is één van de zestien 'Boost'kazernecomplexen in Nederland die in twee varianten is gebouwd. De oorspronkelijke entree bevond zich aan de daarvoor aangelegde Nieuwe Kazernelaan aan de noord-westzijde.

De meest noordelijke kazerne in de Veluwe Poort is de Simon Stevinkazerne die in 1940 onder Duitse leiding afgebouwd is. Dit complex was oorspronkelijk bestemd voor de gemotoriseerde artillerie. De meeste karakteristieke gebouwen zijn georiënteerd op de centrale appèlplaats. Oorspronkelijk was de toegang aan de noordzijde, aan het einde van de Nieuwe Kazernelaan.

Na 1945 functioneerden de kazernes in Ede-west als een samenhangend complex, waar verschillende activiteiten en legeronderdelen ondergebracht werden. Door de realisatie van een gemeenschappelijke toegang van de Maurits-, Friso-, Van Essen-, Kool- en Bergansiuskazerne aan de Nieuwe Kazernelaan verdwenen de oorspronkelijke toegangen uit het begin van de vorige eeuw. De Elias Beeckman- en de Siman Stevinkazerne zijn nog wel fysiek van elkaar gescheiden, de individuele

hoofdingangen zijn verplaatst naar een gezamenlijke zijweg van de Nieuwe Kazernelaan. Na de Koude Oorlog is de landmacht steeds verder ingekrompen en verregaand gereorganiseerd. Ook aan de legerplaatsen in Ede zijn deze ontwikkelingen niet voorbij gegaan. De activiteiten van Defensie zijn verregaand gecentraliseerd en de kazernes in het oosten van Ede zijn per 1 januari 2011 aan de gemeente Ede overgedragen.

Recente luchtfoto van de Elias Beeckman kazerne vanuit het oosten.

Recente luchtfoto van de Simon Stevin kazerne vanuit het oosten.

← De situatie van de infanterie- (onder) en de cavaleriekazerne (boven) en de verschillende ontsluitingswegen omstreeks 1920. Tekening ontleend aan: Onderzoeksrapport Kazernecomplex Ede-West, monumentencommissie gemeente Ede z.j.

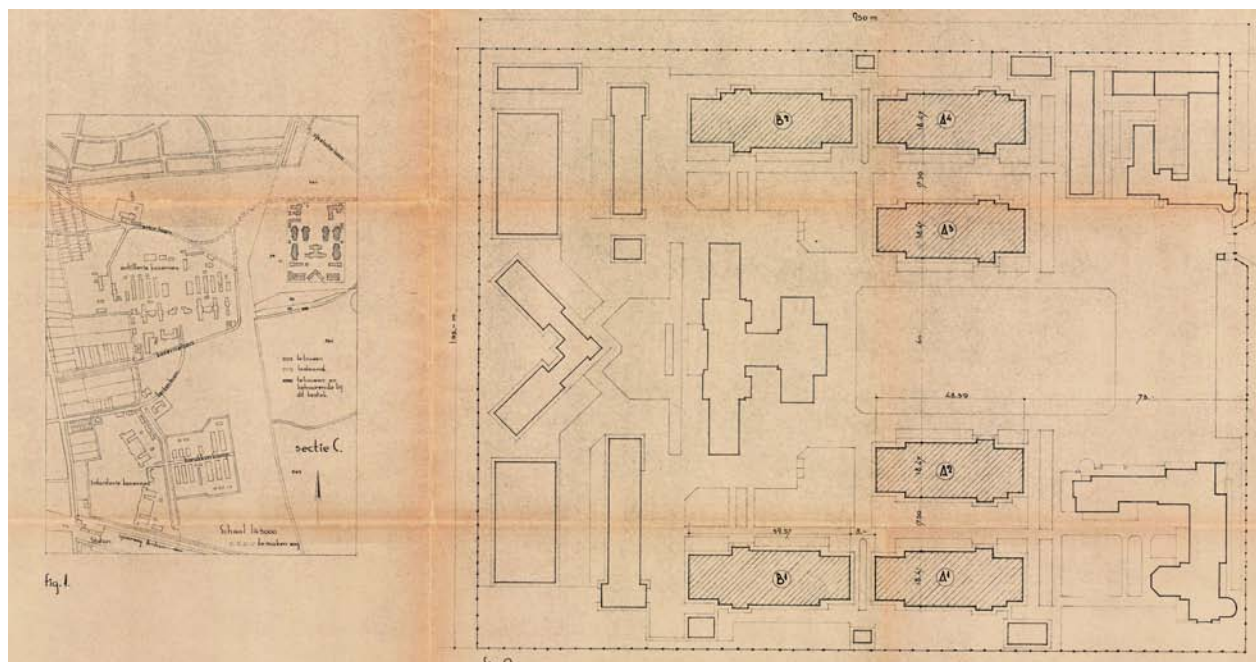
180 graden fotomontages van de appelplaats, boven in zuidelijke richting met gebouw 13 links en onder in noordelijke richting met gebouw 13 rechts.

3 HET GEBOUW

In verband met de toenemende oorlogsdreiging werd in 1938 begonnen met de bouw van de Elias Beeckmankazerne in Ede. De nieuwe kazerne maakte deel uit van een omvangrijke bouwopgave van nieuw te bouwen kazernes met als doel het huisvesten van de grote, nieuwe aanwas van dienstplichtigen. Het complex werd vernoemd naar vaandrig Elias Beeckman van het Staatse leger, die in het rampjaar 1672 op heroïsche wijze een aanval van de Franse troepen in Zeeuws-Vlaanderen wist af te slaan. Majoor eerstaanwezend ingenieur F.E. van der Staay diende op 25 juni 1938 een bouwplan in voor het realiseren van zes legeringsgebouwen. Op 11 juli 1938 verleende Burgemeester en Wethouders al de gevraagde bouwvergunning en op 26 mei 1939 konden de legeringsgebouwen officieel door het 22ste Regiment Infanterie in gebruik worden genomen. Het verblijf van dit regiment was van korte duur. In augustus 1939 vertrokken de soldaten namelijk, in het kader van de mobilisatie, naar de Grebbelinie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Elias Beeckmankazerne door de Duitsers ingezet als opleidingscentrum voor de Waffen-SS. Na de bevrijding van Ede in april 1945 werden in verschillende kazernes, waaronder de Elias Beeckmankazerne, Canadese soldaten gelegerd. In november van hetzelfde jaar repatrieerden de Canadese soldaten weer naar hun vaderland. Na de vrijgave van het kazerneterrein – de omgeving moest eerst gevrijwaard worden van landmijnen – werden er in 1946 soldaten opgeleid voor de strijd in Nederlands-Indië. Vanaf het begin van de jaren vijftig huisden in de Elias Beeckmankazerne niet langer infanterietroepen, maar werd er een opleiding voor de veldartillerie gevestigd. Ook bood de kazerne, tot aan hun vertrek naar Oirschot in 1953, onderdak aan

het pas opgerichte Regiment van Heutsz. Dit regiment moest de tradities van het ontbonden Nederlands-Indische leger voortzetten en verzorgde later opleidingen voor uitzendingen naar Korea en Suriname. Verder werd, naast de opleiding voor veldartillerie, vanaf mei 1950 in de Elias Beeckmankazerne het 2de Vrijwilligers Opleidingscentrum (VOC) gevestigd voor zowel dienstplichtigen als oorlogsvrijwilligers uit Indonesië. Na het vertrek van het 2e VOC in 1952, werd de Elias Beeckmankazerne in toenemende mate ingezet voor opleidingen voor troepen van de verbindingdienst,

zoals lijnwerkers en centralisten, maar ook officieren voor de verbindingdienst. Vanwege het verbod op het gebruik van rupsvoertuigen op de openbare weg in Ede, moest de veldartillerie in maart 1968 naar Nunspeet verhuizen. Ter herinnering aan de inzet van troepen van de Verbindingdienst bij de verdediging van de Vierleeuwenbrug te Rotterdam in 1940, werd in 1960 één van de leeuwen van de brug op het terrein van de Elias Beeckmankazerne geplaatst. In 2010 werd het monument verplaatst naar Amersfoort en kwam er een jaar later op de Elias Beeckmankazerne een replica te staan. Na 1983 werden de Elias Beeckmankazerne en de Simon

Situatietekening van het kazerneterrein zoals ingediend in 1938. Als eerste zijn de zes gearceerde legeringsgebouwen gerealiseerd.

Stevinkazerne samengevoegd onder Kazernecomplex Ede-Oost. In 1997 werd er de School Grond-Lucht Samenwerking gevestigd. De Elias Beeckmankazerne zou tot aan haar afstoting eind 2010 enkel nog opleidingseenheden huisvesten, geen parate troepen.

Het complex: een Boostkazerne?

Het Elias Beeckmancomplex wordt in de literatuur getypeerd als een 'Boostkazerne', ontworpen door kapitein der Genie A.G. Boost. Voor wat betreft de bouwstijl en de vormgeving van de legeringsgebouwen is hier wel iets voor te zeggen. De legeringsgebouwen van de Elias Beeckmankazerne vertonen namelijk grote overeenkomsten met legeringsgebouwen van andere kazernecomplexen, die aan Boost toegeschreven zijn: de Du Moulinkazerne te Soesterberg (1938-1939), de Adolf van Nassaukazerne te Zuidlaren (1938-1939), de Palmkazerne te Bussum (1939), de Ernst Casimirkazerne te Roermond (1939) en de Generaal de Bonskazerne in Grave (1939). Wel verschillen de legeringsgebouwen per kazerne in lengte en ontstaan er door spiegeling van de gebouwen op het kazerneterrein twee varianten. Zogenaamde 'Boostkazernes' waren bedoeld voor de infanterie. Dit gold ook voor de Elias Beeckmankazerne, die onderdak bood aan een regiment en bijbehorende regimentstaf.

De Elias Beeckmankazerne zou gebouwd zijn volgens het standaardontwerp van Boost. Voor wat betreft het grondplan zijn er tussen de verschillende Boostkazernes grote verschillen waarneembaar. Bovendien is het ontwerpplan van de Elias Beeckmankazerne niet ingediend door Boost, maar door F.E. van der Staay. Het grondplan van de Elias Beeckman komt in ieder geval niet overeen met het 'type Boost I', waarbij een (U-vormig) hoofdgebouw met toegangspoort karakteristiek is. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de Jan van Schaffelaerkazerne te Ermelo.

Luchtfoto van de Du Moulinkazerne in Soesterberg.

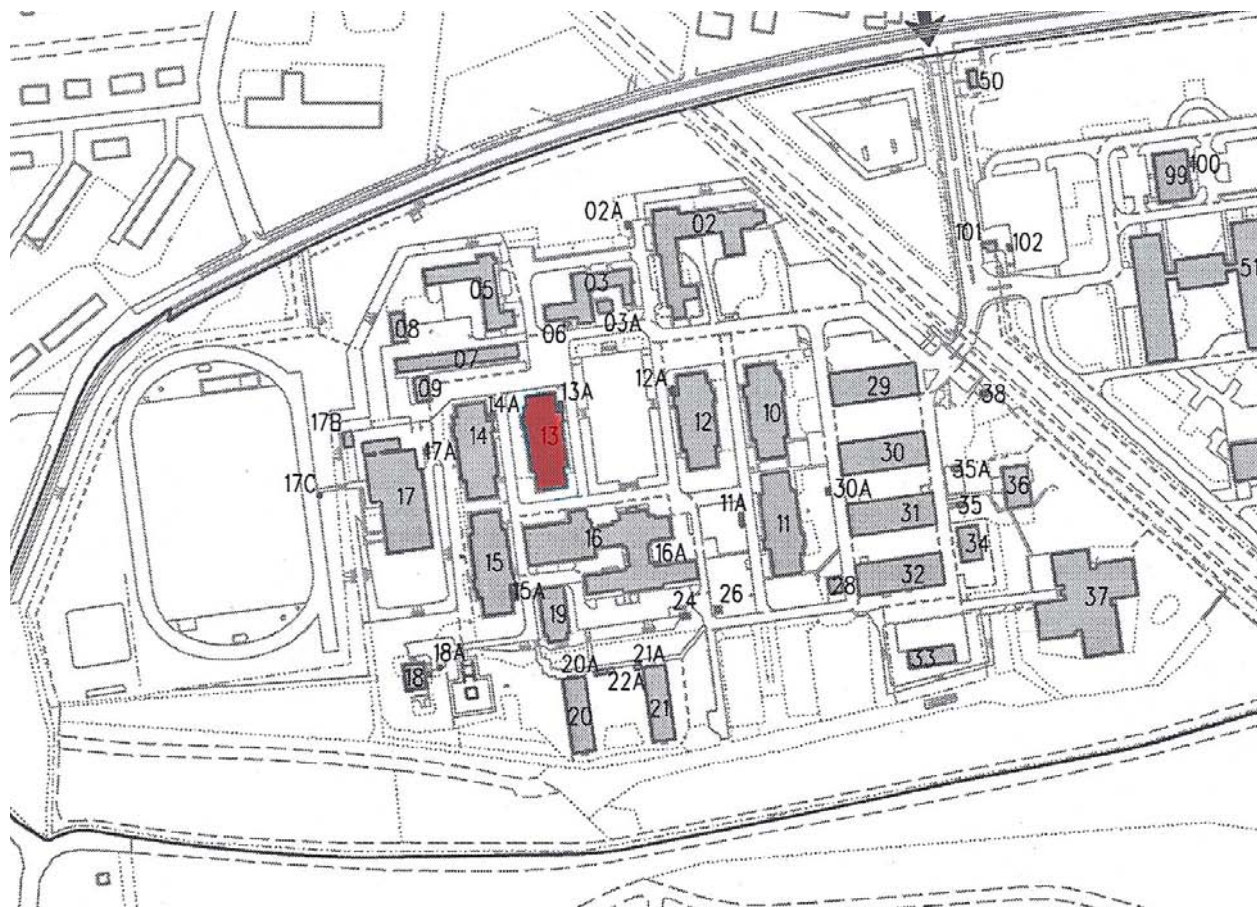
Luchtfoto van de Jan van Schaffelaerkazerne in Ermelo.

In de literatuur wordt daarnaast het 'type Boost II' genoemd, waarbij er geen sprake is van een poortgebouw, maar van afzonderlijke losse gebouwen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Du Moulinkazerne. De ingang wordt daar echter, in tegenstelling tot de Elias Beeckmankazerne, geflankeerd door twee L-vormige gebouwen. Op de ontwerptekening van de Elias Beeckmankazerne zijn weliswaar twee gebouwen bij de ingang waar te nemen, maar deze zijn volledig asymmetrisch ten opzichte van elkaar en van de ingang gepland en zijn pas na de Tweede Wereldoorlog gerealiseerd. Het lijkt erop dat de standaardisering van de 'Boostkazernes' bestond uit de groepering van legeringsgebouwen rond een centraal gelegen exercitieterrein, ontworpen volgens het paviljoensysteem met scheiding van functies. Daarnaast greep men herhaaldelijk terug op hetzelfde type legeringsgebouw bij het ontwerp. Het overkoepelende concept van Boost werd vervolgens door de eersaanwezende officier van de plaatselijke dienstkring der genie – in dit geval van der Staay – verder uitgewerkt. Op deze wijze ontstonden er verschillende ontwerpen voor de situering van de gebouwen op het kazerneterrein, waarbij de vorm van het kavel leidend was.

*Voorbeelden van volgens de ontwerpprincipes van Boost ontworpen legeringsgebouwen:
 boven-links: Ernst Casimirkazerne in Roermond.
 boven-rechts: Generaal de Bonskazerne in Grave.
 onder-links: Du Moulinkazerne in Soesterberg.
 onder-rechts: Kolonel Palmkazerne in Bussum.*

Oorspronkelijke toegangspoort van de Elias Beeckmankazerne, gelegen aan de Kazernelaan.

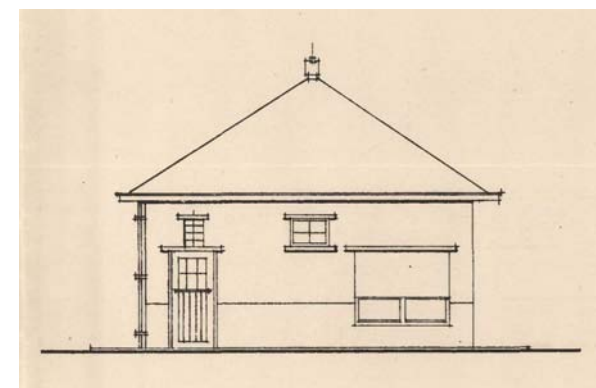
Situatietekening van het huidige kazernecomplex met daarop de gebouwnummering.

Ontwikkeling van het kazerneterrein

Op de situatietekening is het oorspronkelijke ontwerp voor de Elias Beeckmankazerne weergegeven. Bij de behandeling van de verschillende gebouwen op het terrein van de Elias Beeckmankazerne is gebruik gemaakt van de huidige gebouwnummering. Het bouwterrein van de Elias Beeckmankazerne lag ten oosten van de bestaande Arthur Kool- en Van

Essenkazerne. De ingang bevond zich aan de Kazernelaan, waar men via een rotonde het kazerneterrein kon bereiken. Het kazernecomplex was afgesloten van de omgeving, waarschijnlijk met een gaashekwerk.

In de bouwtijd van de kazerne in 1938-1939 lag de eerste prioriteit bij de realisering van de zes legeringsgebouwen (10-15). Pas in de loop van 1939

Voormalig privaatgebouw (28) zoals gerealiseerd in 1939.

werden aanvragen ingediend voor privaatgebouwen (hier zijn gebouw 9 en 28 nog van over) en voor een keukengebouw (16). Op deze wijze ontstond er een kazerneterrein met zes legeringsgebouwen, vier privaatgebouwen en een keukengebouw, gegroepeerd rondom een centrale appelplaats. De op de situatietekening ingetekende gebouwen achter het keukengebouw zijn nooit gerealiseerd. De al in 1938

geplande panden – het latere kantinegebouw (2) en regimentsbureel (5) – bij de ingang werden pas na de Tweede Wereldoorlog gebouwd. Deze twee gebouwen, aangevuld met een wachtgebouw, zijn op de luchtfoto van 1944 nog niet waar te nemen, maar zijn voor 1958 opgeleverd, getuige de weergave op de topografische kaart uit dat jaar. In 1956 werd er een aanvraag voor de uitbreiding van het keukengebouw ingediend. Tevens werd het kazerneterrein eind jaren vijftig aangevuld met loodsgebouwen aan de noordzijde (7) en aan de oostzijde (29-32). In 1968 werd een aanvraag ingediend voor de bouw van Nederland's eerste sporthal van de Koninklijke Landmacht (17). In de jaren zeventig en tachtig werd de Elias Beeckmankazerne uitgebreid met twee legeringsgebouwen, een nieuw lesgebouw en een wachtgebouw.

De oorspronkelijke entree met rotonde aan de Kazernelaan (aan de noordzijde) is in de loop van de tweede helft van de twintigste eeuw verplaatst. De gezamenlijke entree van de Elias Beeckman- en Simon Stevinkazerne kwam te liggen aan de Sysseltselaan. De wachthuisjes en het entreehek zijn hierbij verdwenen. Ook zijn er twee privaatgebouwen verwijderd. Met betrekking tot de oorspronkelijke groenaanleg zijn op oude foto's de strakke gazons en perken te zien, waarmee onder meer de legeringsgebouwen werden omzoomd. Verder stonden er enkele solitaire bomen en was de appèlplaats omrand met een grastalud en een haag. In de huidige situatie hebben de strakke gazons plaatsgemaakt voor lage beplanting. Ook de beplanting rondom de legeringsgebouwen is aangepast.

In 2005 werden tien gebouwen op de Elias Beeckmankazerne aangewezen tot Rijksmonument. Het ging hierbij om de drie gebouwen aan de voormalige entree (2, 3 en 5), de zes legeringsgebouwen en het keukengebouw (inclusief

uitbreiding). In het monumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn van deze tien gebouwen beschrijvingen te vinden. Bij de drie gebouwen aan de voormalige entree wordt ten onrechte een bouwjaar van 1938-1939 verondersteld. Op de luchtfoto van 1944 is duidelijk te zien dat deze gebouwen nog niet gerealiseerd zijn.

Uitsnede uit een RAF Luchtfoto uit 1944 waarop de zes legeringsgebouwen, de privaatgebouwen en het keukengebouw van de Elias Beeckmankazerne weergegeven zijn.

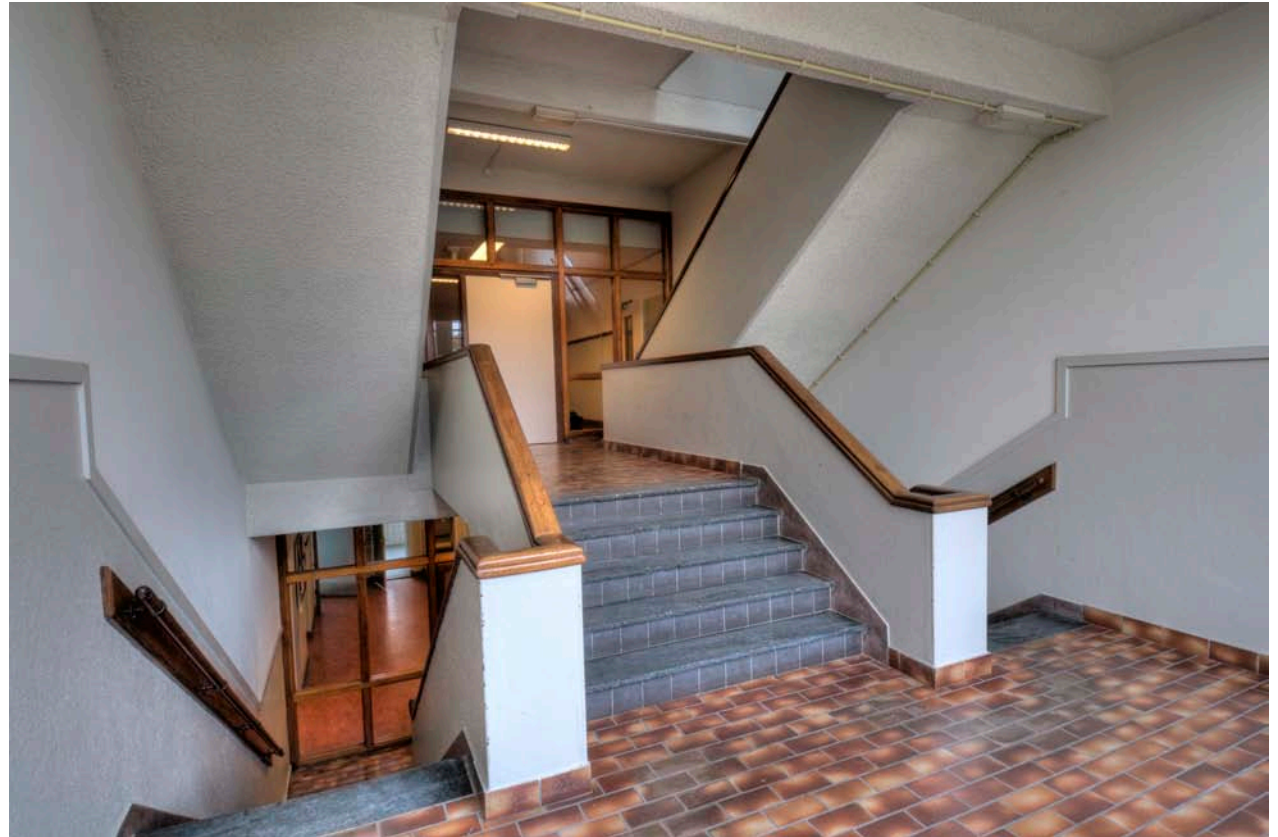
Het onderzochte gebouw kort na de oorlog gefotografeerd vanaf de appèlplaats.

Nieuwbouw 1938-1939

Bij het bezoek aan het Gemeentearchief van Ede, bleek het bouwbestek niet in het dossier bewaard. In het archief was wel het Proces-verbaal van inlichtingen aanwezig. Aan de hand hiervan en aan de hand van de originele bouwtekeningen kan een goede indruk gekregen worden van de oorspronkelijke verschijningsvorm, indeling en afwerking. In de aanvullingen op het bestek wordt verwezen naar de op de bouwtekening van 1938 genummerde ruimten. Vanwege de latere wijzigingen van de indeling, komen deze niet overeen met de nummering die op dit moment voor de ruimten in de kazerne worden gebruikt en die in situ boven de deuren zijn aangebracht.

Oorspronkelijke hoofdpzet

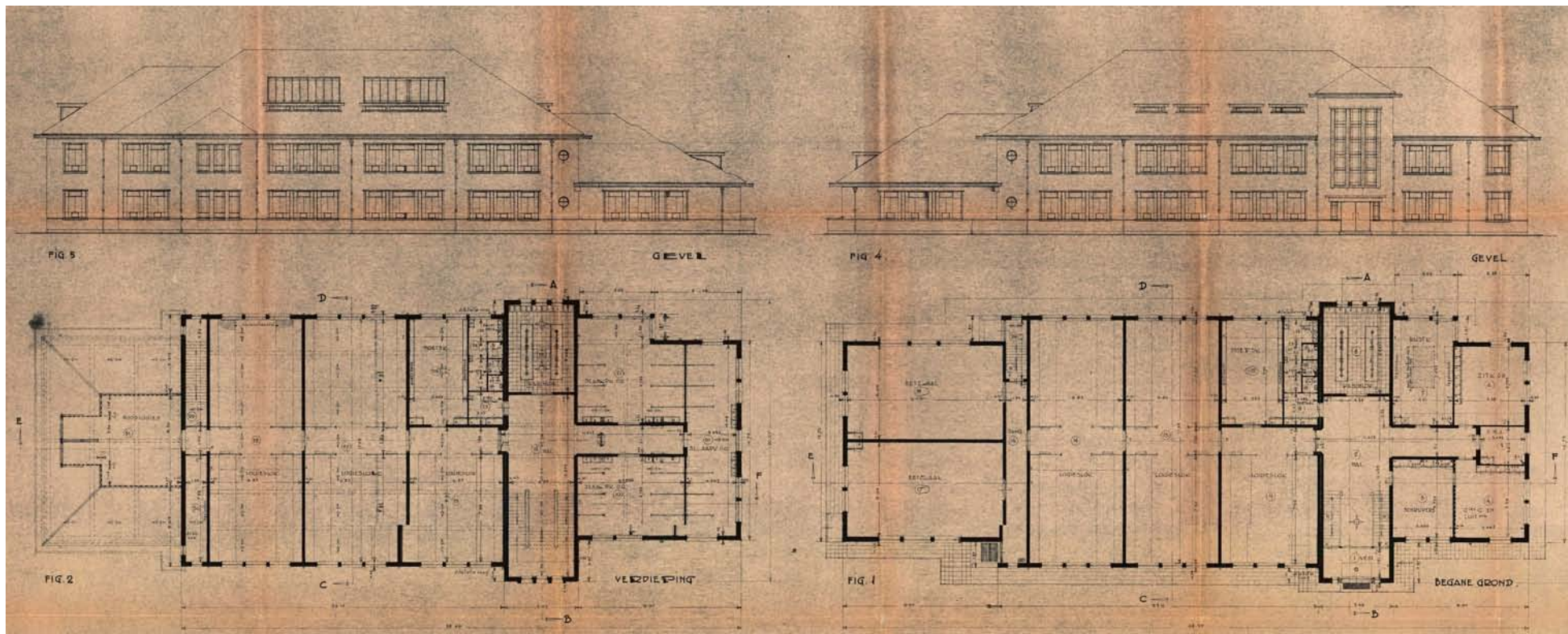
De nieuwbouw van het onderzochte gebouw (13) heeft een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een flauw hellend, overstekend en omlopend schilddak. De opbouw en indeling van het legeringsgebouw is asymmetrisch. Het pand is opgebouwd uit een begane grond, verdieping en tweede (zolder) verdieping. De indeling van de begane grond en de verdieping komt deels overeen, met rechts van het midden tegenover elkaar het trappenhuis en de waslokalen. Zowel op begane grond, als op de verdieping, wordt het centrale deel gevormd door de poetskamer, nachtprivaat en de slaapzalen. Aan de rechterzijde van het legeringsgebouw bevinden zich op de begane grond de ruimten voor de officieren en onderofficieren, een secretariële ruimte en een 'rustkamer' en op de verdieping de slaapruiden voor de onderofficieren. In de rustkamer werd waarschijnlijk materiaal dat niet tot de persoonlijke uitrusting van de manschappen behoorde opgeborgen. De linkerzijde van het pand biedt op de begane grond ruimte aan twee eetzaal. Op de verdieping bevindt zich een kleinere ruimte voor noodlogies. De tweede

Overzicht van het trappenhuis vanaf het tussenbordes.

verdieping bestaat uit een theorielokaal, een ruimte voor noodlogies en bergruimten. De verdiepingen zijn ontsloten via het centrale trappenhuis met bordestrappen. De eerste verdieping is tevens bereikbaar via een trap in de smalle gang die zich in aan de linkerzijde bevindt. De vliering is niet met een trap toegankelijk. De kapconstructie bestaat uit een gordingenkap waarvan de gordingen opgebouwd zijn uit stalen profielbalken met spijkerrribben. De gordingen worden ondersteund door stalen spanten.

Het legeringsgebouw heeft een vloer van op zand gestort beton op de begane grond. De vloeren van de eerste en tweede verdieping zijn eveneens van gewapend beton. Op de vliering heeft waarschijnlijk een enkelvoudige houten balklaag. Het dak is gedekt met rode opnieuw verbeterde holle pannen.

Plattegronden van de verdieping (links) en begane grond en de voor- en de achtergevel van het gebouw volgens de oorspronkelijke bouwtekening.

Oorspronkelijk exterieur

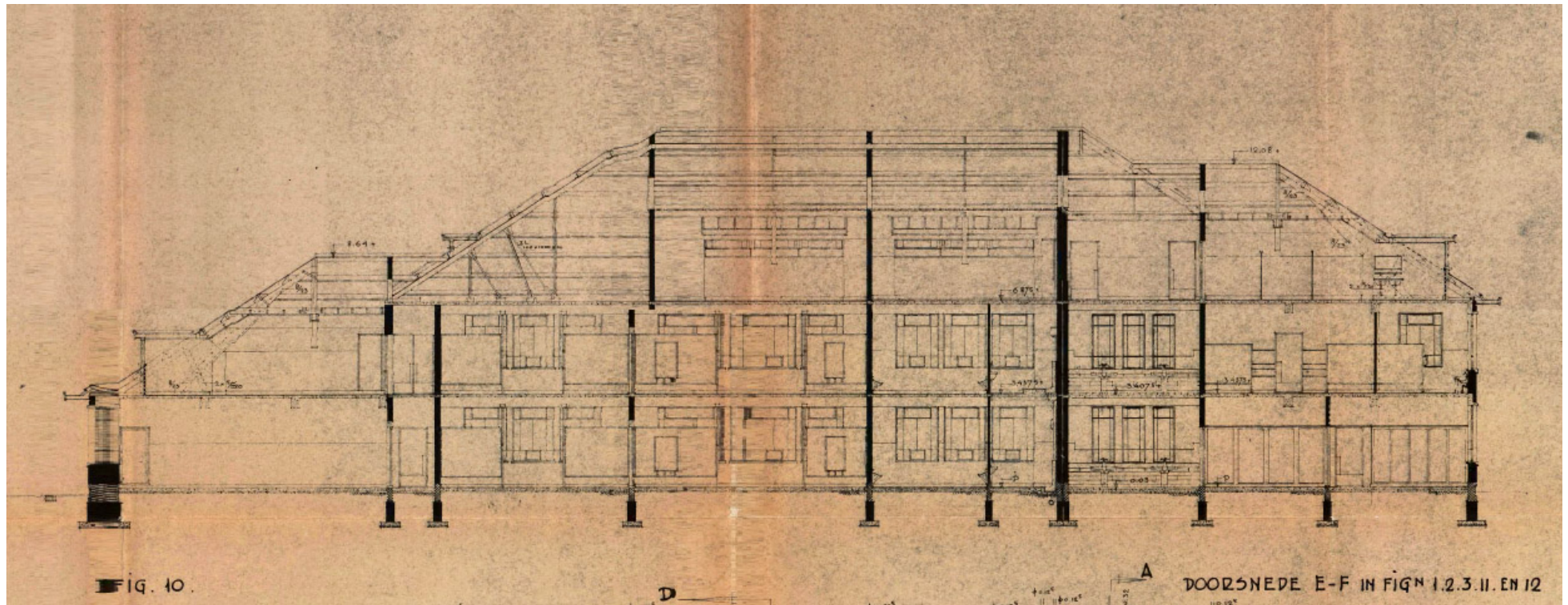
De gevels zijn uitgevoerd in schoon metselwerk, waarbij voor het trasraam en rollaag donkere plintklinkers in kruisverband zijn gemetseld en voor het overige deel lichtere gevelklinkers in Vlaams verband zijn toegepast. In de gevels bevinden zich rondom regelmatig geplaatste stalen vensters met roedeverdeling. Het hoofdthema van de vensters van het hoofdvolume en de aanbouw bestaat uit één of meerdere onder een betonlatei gekoppelde vensters, van elkaar gescheiden door een licht uitkragende penant. De vensters hebben bovenlichten met een uitzetraam. Regelmatig verdeeld zijn op enkele plaatsen in het onderste deel ook draairamen geplaatst. In de risalerende ingangspartij bevinden zich smalle, hoge stalen vensters ten behoeve van de lichtinval van het trappenhuis. Aan weerszijden van de entree zijn kleinere vier-ruits vensters geplaatst. Op de hoeken van het hoofdvolume bevinden zich ronde vensters. De ramen aan de achterzijde ter plaatse van het washok, nachtprivaat en de poetskamer zijn voorzien van kathedraalglas. Dit geldt ook voor de ramen aan weerszijden van de ingang. De lekdorpels zijn opgebouwd uit keramische, geglazuurde raamdorpelstenen. De voordeur en de ingangen aan weerszijden van de linkerzijde zijn uitgevoerd als dubbele stalen deuren, laatstgenoemden hebben een bovenlicht. In de dakschilden zijn rondom dakkapellen geplaatst. Aan de achterzijde bevinden zich boven de dakkapellen grote vaste dakramen voor meer lichtinval op de tweede verdieping.

Foto van drie gekoppelde stalen vensters in één van de manschappenzalen op de begane grond.

Foto's van de huidige gevels van het onderzochte gebouw.

Lengtedoorsnede over gebouw 13. In afwijking van de getekende situatie is de kapconstructie in staal uitgevoerd. De lengtedoorsnede verspringt over de diepte van het gebouw, van links naar rechts zijn de volgende delen getekend: de eetzaal, een manschappenverblijf, de gang die met schotten van de manschappenverblijven is afgescheiden, de poetskamer, urinoirs, wasruimte en de slaapruiden van de officieren en onder-officieren.

Oorspronkelijk interieur

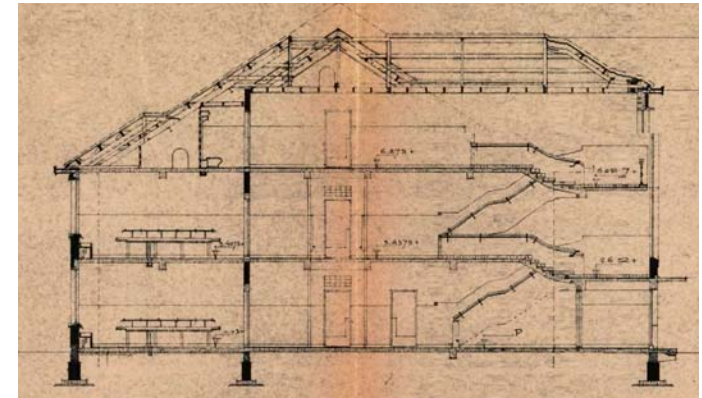
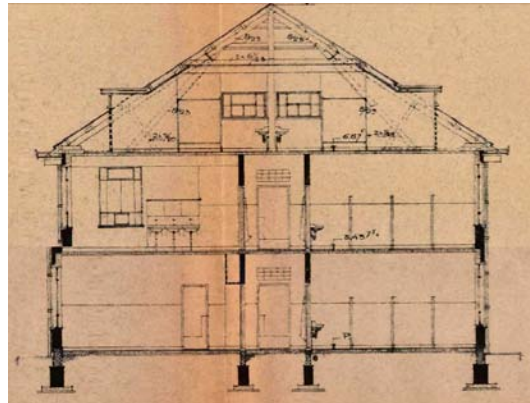
Het interieur was waarschijnlijk voor het grootste deel zakelijk en functioneel uitgevoerd met weinig decoratieve elementen. Door latere veranderingen is veel van de oorspronkelijke interieurafwerking verdwenen, wat niet uitsluit dat achter recente afwerkingen nog oorspronkelijke afwerkingen bewaard bleven. Ook de indeling is niet meer oorspronkelijk. Onderstaand volgt een beschrijving van de oorspronkelijke indeling en de daarbij toegepaste materialen en afwerkingen in het interieur, op basis van de beschikbare gegevens.

Uit het Proces-verbaal van inlichtingen blijkt dat ruimten met een verschillende functie een verschillende vloerafwerking voorgeschreven kregen. In het trappenhuis, de hal en de verticale gang aan de linkerzijde werden vloertegels gelegd. De poetskamers, nachtprivaten en waslokalen kregen een vloerafwerking van dubbel hardgebakken tegels. De lengtedoorsnede toont de aanwezigheid van opstaande bankjes in de poetskamer, urinoirs en toiletten in het nachtprivaat en twee rijen kranen in het waslokaal. De vloeren in de logieslokalen en het theorielokaal werden afgewerkt met kwartiers gezaagd hout (waarschijnlijk naaldhout). In de

kastruimten in het voorportaal werden cementen dekvloeren voorgeschreven. Over de vloerafwerking van de eetzaal of de ruimten van de officieren en onderofficieren is niets bekend. Op de doorsneden staan de onderzijden van de betonnen vloeren en balklagen in het zicht getekend. De aanvullingen op het bestek maken melding van de 'beraping' van de in het zicht zijnde gewapend betonnen vloeren, vloerbalken, bordessen en trapplaten, met een mortel uit cement, gegoten kalk en zand. Dit was enkel een gladgestreken dunne laag, om de oneffenheden van het oppervlak weg te werken. Er wordt tevens melding gemaakt van de

beploistering van de muren van de lokalen. De muren op de doorsneden zijn voorzien van een horizontale lijn. Wellicht werden de muren door een plint verdeeld in een met grovere stuc bedekt onderste deel – waarschijnlijk in de vorm van betonemaille – en een fijner gestucte bovenlaag. De slaapzalen van de manschappen en van de officieren en onderofficieren werd afgescheiden door de plaatsing van houten schotten.

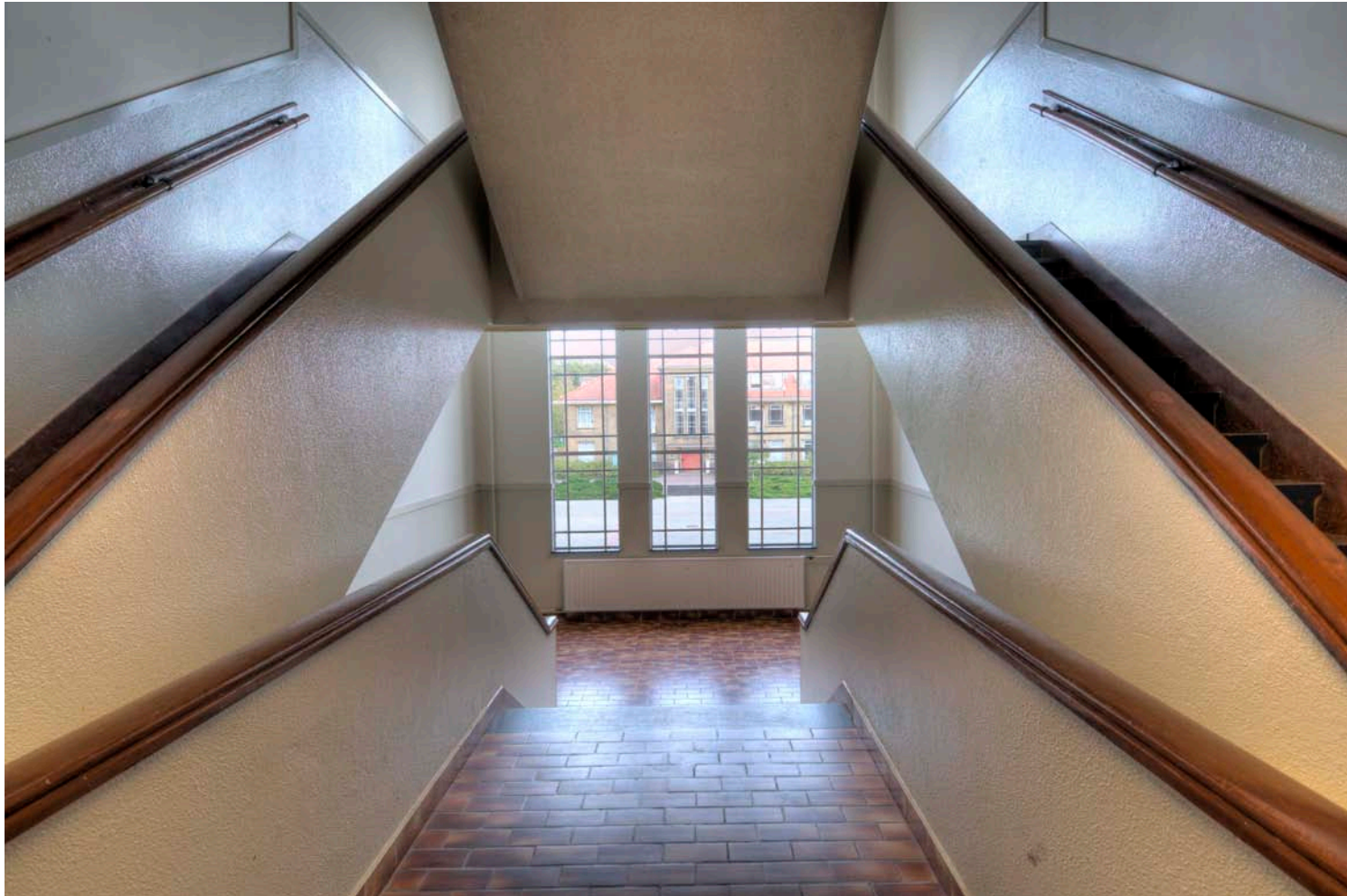
De traparmen, stootborden en bordessen moesten worden bekleed met ijzeraarden tegels en traptegels. De doorsnede toont dat op de trapleuningen smeedijzeren ornamenten bevestigd waren. Voor de traplinten werd kunstgraniet voorgeschreven. Ook de dorpels in de deuropeningen zouden uitgevoerd zijn in kunstgraniet. Een uitzondering werd gemaakt voor de dorpel van de hoofdingang, die uit 'Beiersch graniet' diende te bestaan. Over de oorspronkelijke binnendeuren is weinig bekend. In de aanvullingen op het bestek wordt in ieder geval melding gemaakt van stalen raam- en deurkozijnen, wat in de periode van voor de Tweede Wereldoorlog voor dit type gebouw zeker geen ongebruikelijke oplossing was. Op de doorsneden is te zien dat ter hoogte van de binnenmuren van de logieslokalen tochtdeuren zijn geplaatst.

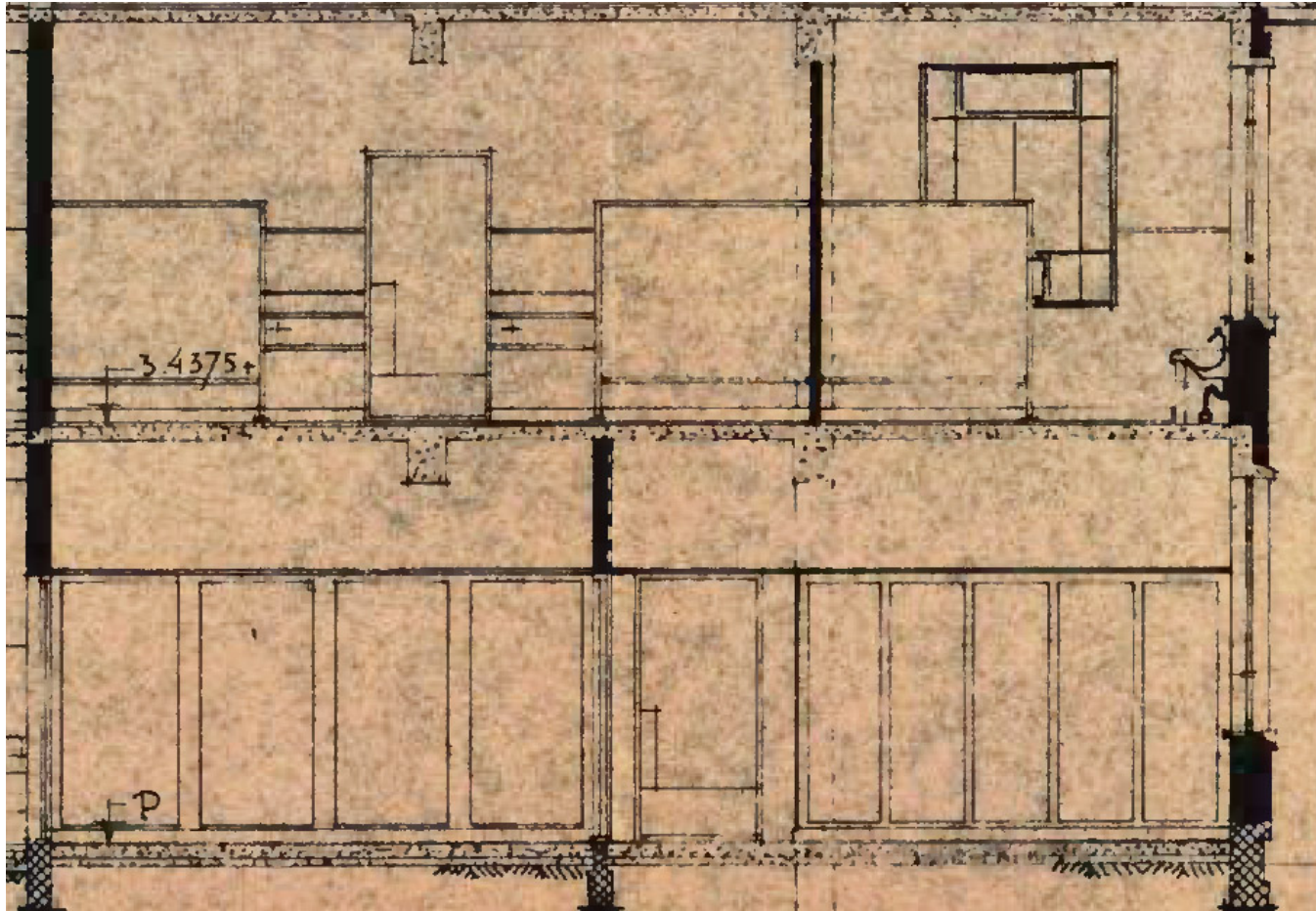
Dwarsdoorsneden met de oorspronkelijke indeling van het gebouw. Links ter hoogte van de manschappenzalen, rechts ter hoogte van het trappenhuis en de wasruimten. Te zien is dat de bovenlichten boven de centraal geplaatste binnendeuren uitgevoerd waren in glazen bouwstenen. Op het achterste dakschild is ten behoeve van de daglichttoetreding een lage dakkapel geplaatst, met daar boven in het dakvlak een groot daklicht.

Naoorlogse foto van een manschappenkamer in de generaal De Bonskazerne in Grave. Hierop is goed te zien dat de betonnen vloeren in het zicht zijn en dat de slaapplekken net zoals in de Elias Beekmankazerne met schotten afgescheiden waren. De vensters op de achtergrond vertonen grote gelijkenis met die van de Elias Beekmankazerne.

Overzicht van het trappenhuis vanaf de eerste verdieping.

4 LATERE VERANDERINGEN

Uit de vergelijking van de bouwaanvraag van 1938 met de huidige situatie zijn een aantal verbouwingen te herleiden die niet in het gemeentearchief gedocumenteerd zijn en mede hierdoor moeilijk zijn te dateren. Dit heeft geleid tot een deels hypothetische analyse, waarbij de mogelijkheid bestaat dat de verbouwingen ingrijpender zijn geweest dan bij het veldonderzoek is waargenomen.

Verbouwing vanaf eind jaren zestig

Legeringsgebouw 13 van de Elias Beeckmankazerne is waarschijnlijk omstreeks 1970 verbouwd. In deze periode werd er tevens een sporthal opgeleverd en werd het terrein uitgebreid met twee nieuwe legeringsgebouwen. Daarnaast vond er in Ede in 1967 een reorganisatie plaats, vanwege het vertrek van de afdeling veldartillerie naar Nunspeet. De belangrijkste verandering bij deze verbouwing betrof de wijziging van de indeling op de begane grond, verdieping en zolder. Dit gold vooral voor de indeling aan de rechterzijde op de verdieping. In de logieslokalen en de slaapkamers van de onderofficieren werden de schotten verwijderd. Door de plaatsing van nieuwe binnenmuren ontstond op de begane grond, verdieping en zolder een meer gesloten gangenstructuur met afgesloten kamers. Hierbij werden waarschijnlijk de tochtdeuren verwijderd, verschillende nieuwe deuren en kozijnen gemaakt, de wasruimten vergroot en enkele bestaande ingangen dichtgezet of verplaatst. De in de centrale trappenhuizen aanwezige houten binnenpuen stammen mogelijk ook uit deze verbouwingsperiode, maar kunnen ook later zijn aangebracht.

Bij alle latere verbouwingen bleef het exterieur van het legeringsgebouw vrijwel ongewijzigd. De enige

aanpassingen, waarschijnlijk uitgevoerd rond 1970, betroffen de vervanging van de dakkapellen door grotere exemplaren en de plaatsing van stalen vluchttrappen op de hoeken van het gebouw, waarvoor ook de vensterindeling aangepast moest worden. Van de oorspronkelijke interieurafwerking bleef niet veel bewaard. De verdiepingstrap in het linkerdeel van het legeringsgebouw bleef intact en ook het centrale trappenhuis uit de bouwperiode is in hoofdvorm nog zeer herkenbaar. Hier zijn wel nieuwe vloer- en traptegels geplaatst en zijn de smeedijzeren ornamenten op de trapleuning verwijderd. De plint van kunstgraniet stamt nog uit de bouwperiode van 1938-1939. In het overige deel van het legeringsgebouw herinneren enkel een tegelrandje in de eetzaal op de begane grond, een dichtgezet stalen raam in dezelfde ruimte en een aantal originele hoekbeschermers nog aan de bouwperiode. Daarnaast hebben mogelijk enkele deuren en drempels de verbouwingen overleefd.

Waarschijnlijk werd in deze periode de wandafwerking van betonemaille in de gangen, trappenhuizen en vertrekken vernieuwd en aangebracht onder een hardhouten lijst. Ook de vloerafwerking werd gewijzigd. Er werden nieuwe tegels in de centrale trappenhuizen geplaatst en op de vloeren van de gangen en vertrekken werd linoleum gelegd. Waarschijnlijk is in deze tijd op de onderzijde van de verdiegings- en de zoldervloer en aan de onderzijde van de trappen zogenaamd spuitbeton aangebracht, wellicht onderdeel van een poging om de akoestiek in het gebouw te verbeteren.

Overzicht van de centrale ruimte achter de trap op de verdiepingen met een kijkje in de gang. Het grootste deel van de hier getoonde indeling is omstreeks 1970 gerealiseerd.

Voorbeelden van toegepaste wand- en plafondafwerkingen. Links een uit tegels opgebouwd randje dat de bovenzijde markeert van de lambrisering in de voormalige eetzaal, midden een voorbeeld van een originele hoekbeschermer zoals die nog op enkele plaatsen in het gebouw aangetroffen kan worden en rechts een deel van de verdiepingsvloer die later afgewerkt is met spuitbeton.

Verspreid door het gebouw zijn in verschillende kleur en afmetingen in terrazzo uitgevoerde onderdorpels aangebracht, waarvan de meesten ondanks de slijtsporen niet oorspronkelijk kunnen zijn. Van de afgebeelde onderdorpels is alleen de dorpel uiterst rechts die behoort bij de werkkast naast de voordeur uit de bouwtijd.

Verbouwing vanaf de late twintigste eeuw

In de late twintigste eeuw heeft er een tweede interne verbouwing van het legeringsgebouw plaatsgevonden. Wellicht kan deze verbouwing gekoppeld worden aan de samenvoeging van de Elias Beeckmankazerne en de Simon Stevinkazerne in 1983. De verbouwingswerkzaamheden betroffen voornamelijk een interne modernisering, waarbij het hele gebouw van systeemplafonds werd voorzien. Ook werd er aan het eind van de gang op de verdieping een stalen brandtrap geplaatst voor een betere (en brandveilige) ontsluiting van de tweede verdieping. Verder zijn wellicht de sanitaire ruimten aangepast, waarbij er een scheiding van ruimtes voor dames en heren werd gerealiseerd. Deze indelingswijziging vond waarschijnlijk plaats in de jaren tachtig, analoog aan een vergelijkbare aanpassing van sanitaire ruimten in de Arthur Koolkazerne in 1988. De noodzaak voor het creëren van aparte ruimten voor mannen en vrouwen ontstond na 1982, toen de vrouwenafdelingen (zoals de Milva) afgeschaft werden en bijna alle functies binnen de krijgsmacht werden opengesteld voor vrouwen. Zeer recent zijn de sanitaire ruimten opnieuw gemoderniseerd, zowel op de begane grond als op de verdieping en tweede verdieping.

Overzicht van de sanitaire ruimte op de verdieping die ter plaatse van de voormalige poetskamer gesitueerd is.

Inpandig aan het eind van de gang op de verdieping geplaatste brandtrap.

5 WAARDERING

De bouwgeschiedenis van de Elias Beeckmankazerne is vrij overzichtelijk. Het legeringsgebouw 13 werd in 1938-1939 gebouwd en de indeling is waarschijnlijk vanaf omstreeks 1970 in stappen gewijzigd en gemoderniseerd. Daarbij bleef het exterieur grotendeels bewaard. De oorspronkelijke interieurafwerking – met uitzondering van enkele onderdelen van de trappenhuizen – is bij deze verbouwingen grotendeels verloren gegaan. De grootste waarde van het gebouw ligt in het grotendeels originele casco en het vrijwel ongewijzigde exterieur. De oorspronkelijke kamerindeling en vooral de verschillende functies van ruimten in het legeringsgebouw zijn door de ingrijpende interne verbouwingen niet meer herkenbaar. Wel is op hoofdlijnen de indeling – en dan met name de routing en de hiërarchische ordening van de ruimten – bij de verbouwingen gehandhaafd. De oorspronkelijke sfeer is nog het meest tastbaar in het centrale trappenhuis, in de voormalige eetalen en bij de voorruimten daarvan op de begane grond.

Waardering

De waardering is uitgewerkt in de vorm van de volgende deelwaardestellingen:

Algemene historische waarden

Het gebouw is een integraal onderdeel van de omvangrijke kazernecomplexen in Ede en in het bijzonder van de in 1939 opgeleverde zes legeringsgebouwen op het terrein van de Elias Beeckmankazerne. In dit licht bezien vormt het gebouw een tastbare herinnering aan de uitbreiding van het parate leger ten gevolge van de oorlogsdreiging aan het eind van de jaren dertig van de twintigste eeuw.

Ensemblewaarden

Het onderzochte gebouw vormt een integraal onderdeel van het rond de centrale appèlplaats georiënteerde ensemble van legeringsgebouwen dat in de navolgende jaren uit zou groeien tot een volwaardige kazerne. Dit oorspronkelijke ontwerp bestaande uit gespiegelde legeringsgebouwen en een keukengebouw rondom een centrale plaats – als centrale kern van een volgens het paviljoensysteem opgezette legerplaats – is uitzonderlijk goed bewaard gebleven. Hoewel er op de ontwerptekening twee gebouwen bij de ingang staan gepland, zijn deze pas na de Tweede Wereldoorlog tot stand gekomen en later aangevuld met een wachtgebouw. De voornaamste karakteristieken van de 'Boostkazerne' – de decentralisatie van functies in verschillende gebouwen en de overzichtelijke situering van gebouwen rondom een centrale plaats – zijn nog goed herkenbaar. Daarnaast is uit de vergelijking met andere 'Boostkazernes' gebleken dat bij het daadwerkelijke ontwerp aan de hand van deze karakteristieken, de eerstaanwezend officier van de plaatselijke dienstkring der genie het uiteindelijke ontwerp bepaalde.

Een kanttekening bij de gaafheid van het ensemble vormt de verwijdering van twee van de vier privaatgebouwen op de hoeken van het terrein. Aan de hand van de twee overgebleven privaatgebouwen is de symmetrische opzet van het plan nog wel zichtbaar. De uitsluiting van deze privaatgebouwen in de Rijksbeschrijving kan als een omissie worden beschouwd. Daarnaast is met het verplaatsen van de ingang van de Kazernelaan naar de Sysseltselaan en het verwijderen van de hekken en het wachthuisje het formele karakter van de Elias Beeckmankazerne enigszins aangetast. Dit wordt nog versterkt door

de veranderingen in de groenaanleg rondom de legeringsgebouwen en de appèlplaats. De voorheen duidelijke afscheiding tussen de individuele gebouwen op het kazerneterrein en de appèlplaats wordt in de huidige situatie minder geaccentueerd.

Architectuurhistorische en bouwhistorische waarden

In materiële zin vertegenwoordigen vooral het exterieur, de verdiepings- en zoldervloer, de kapconstructie, de trappenhuizen en de bewaard gebleven indelingsstructuur de grootste monumentale waarde. Het uitzonderlijk gave, zakelijk expressionistisch vormgegeven exterieur is bijzonder en vertegenwoordigt een hoge architectuurhistorische waarde. De substantiële bijdrage van de gave, stalen vensterpartijen, de toegangsdeuren/ingangspartij en het dakoverstek aan het architectonische totaalbeeld kan daarbij niet onvermeld blijven.

De oorspronkelijke functies van de poetskamer en de sanitaire ruimten zijn in de gevels nog herkenbaar aan het in de vensters aangebrachte kathedraalglas. Hoewel de dakkapellen niet oorspronkelijk zijn en groter zijn uitgevoerd dan de exemplaren uit de bouwtijd, vormen ze geen onoverkomelijke verstoring van het totaalbeeld.

Aanbevelingen

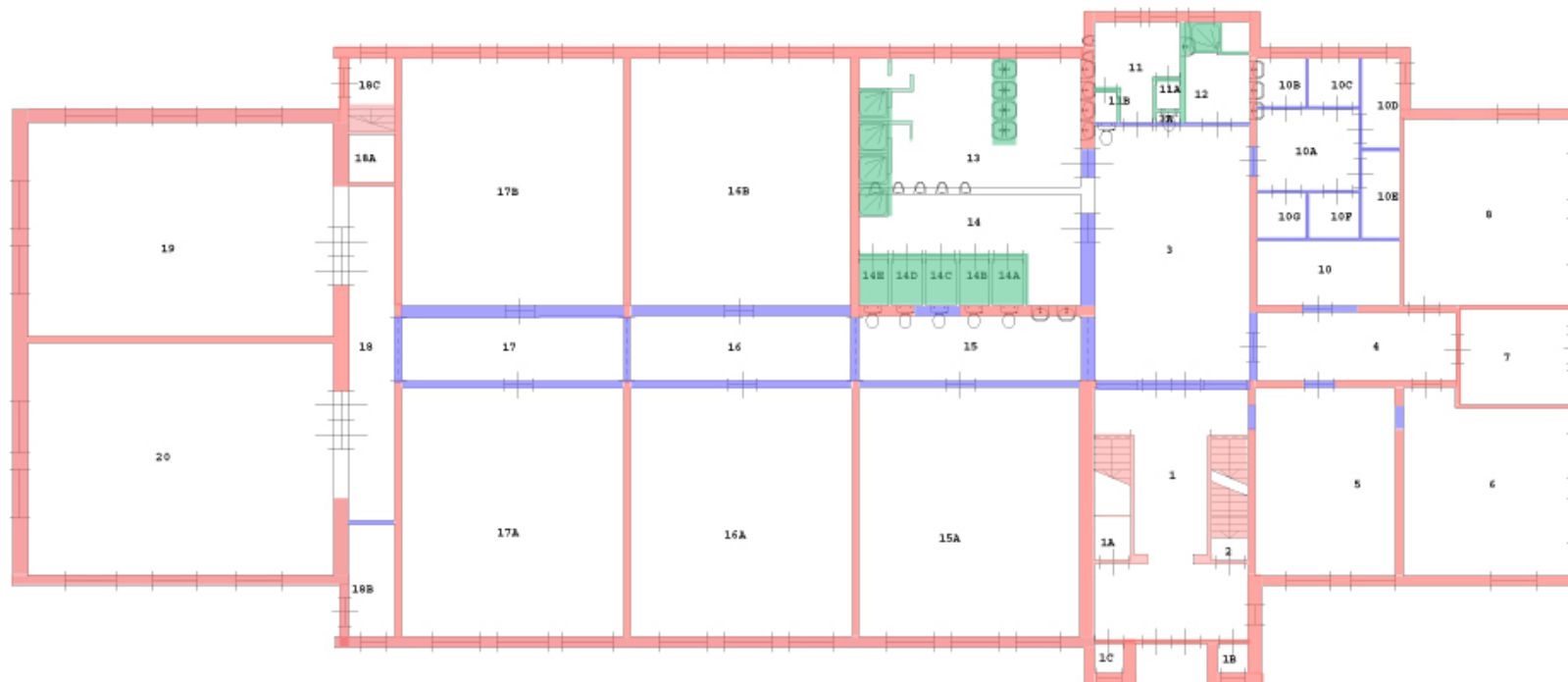
Om de bestaande cultuurhistorische waarden te bewaren en waar mogelijk nog te versterken, is het bij de herbestemming van belang om de nieuwe functie(s) zoveel mogelijk in te passen in de bestaande structuur. Het verdient verder aanbeveling om nieuwe functies te zoeken waarbij de ensemblewaarde van de zes legeringsgebouwen gewaarborgd is. Afzonderlijk gebruik is daarbij zeker mogelijk, mits daarbij de plannen voor eventuele

verbouwingen gemeenschappelijk worden behandeld en vergund.

Het ligt voor de hand om op grond van een zo beperkt mogelijk programma binnen de beschikbare ruimte op sobere en doelmatige wijze zoveel mogelijk gebruik te maken van de huidige indeling.

Op de navolgende pagina's is op plattegronden van de huidige situatie door middel van kleur de bouwfasering aangegeven en is de waardering ruimtelijk vertaald in een hoge, positieve en indifferente monumentwaarde.

Hetgeen tijdens het onderzoek niet-zichtbaar was vanwege latere vloer- en wandafwerkingen, is niet op de kaart is aangegeven. De plattegronden zijn op detailniveau niet geheel conform de huidige toestand, op de weergave van de fasering en de waardering is dit slechts ondergeschikt van invloed.

begane grond

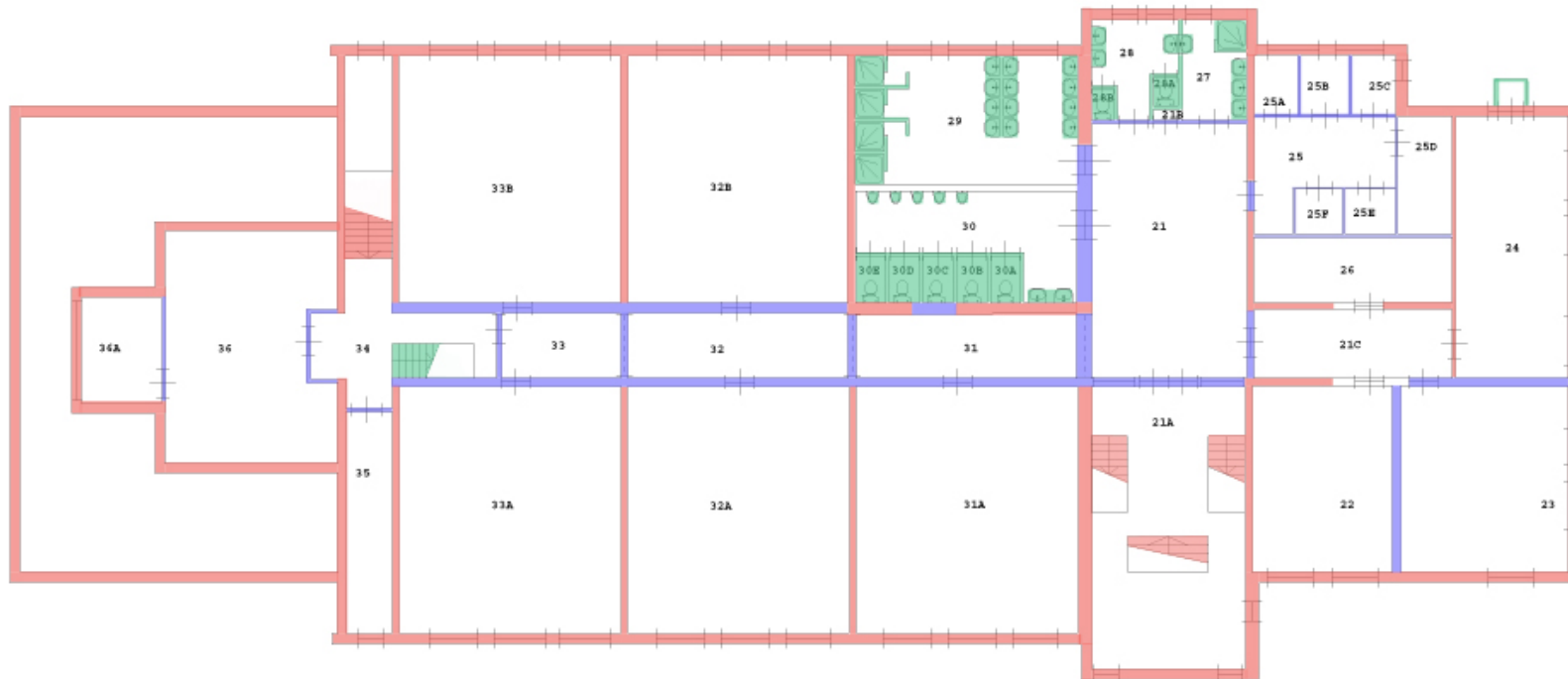
FASERING

Op plattegronden van de huidige situatie is met kleur de bouwfaserings aangegeven. Tekeningen niet op schaal.

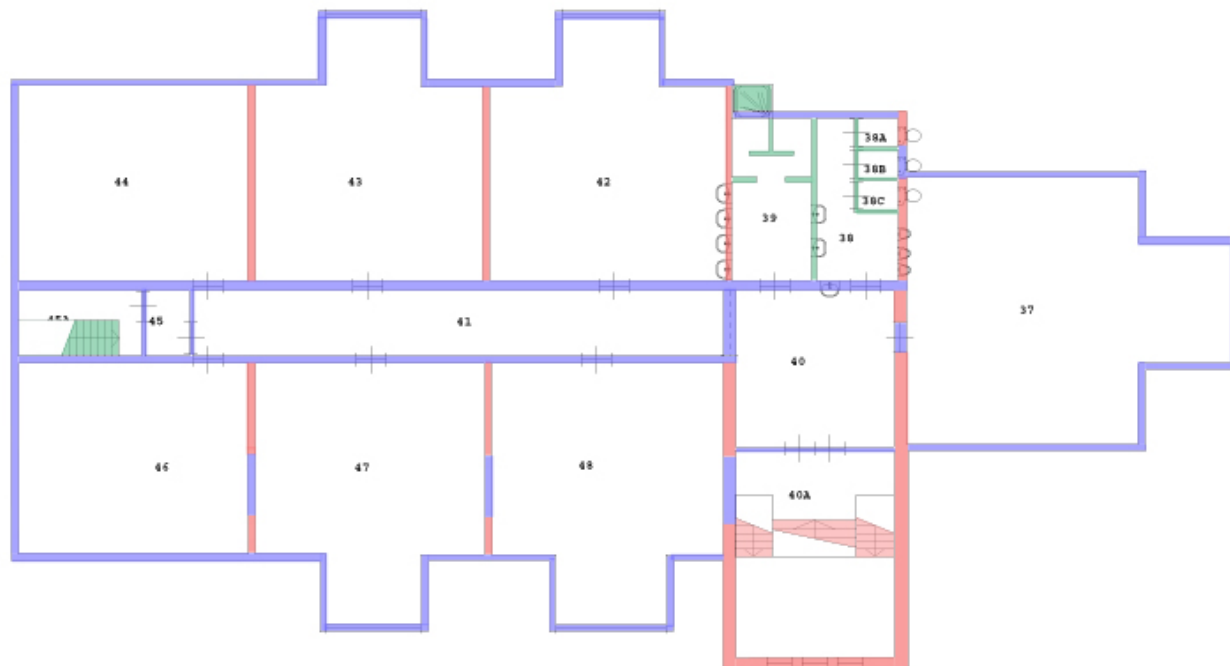
Rood: 1938-'39

Blauw: omstreeks 1970

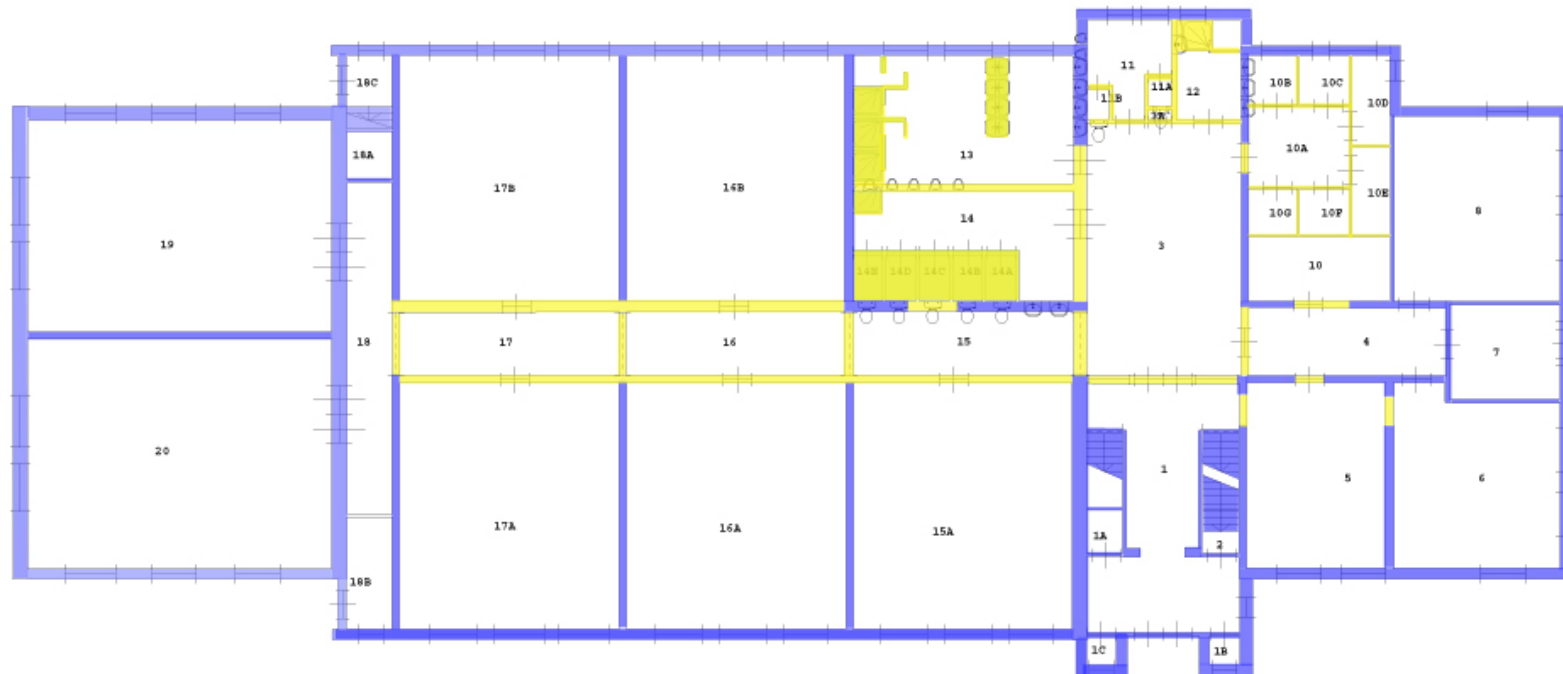
Groen: omstreeks 1990

1^e verdieping

2^e verdieping

begane grond

WAARDERING

Op bovenstaande voorlopige plattegronden van de huidige situatie is met kleur de waardering aangegeven. Tekeningen niet op schaal.

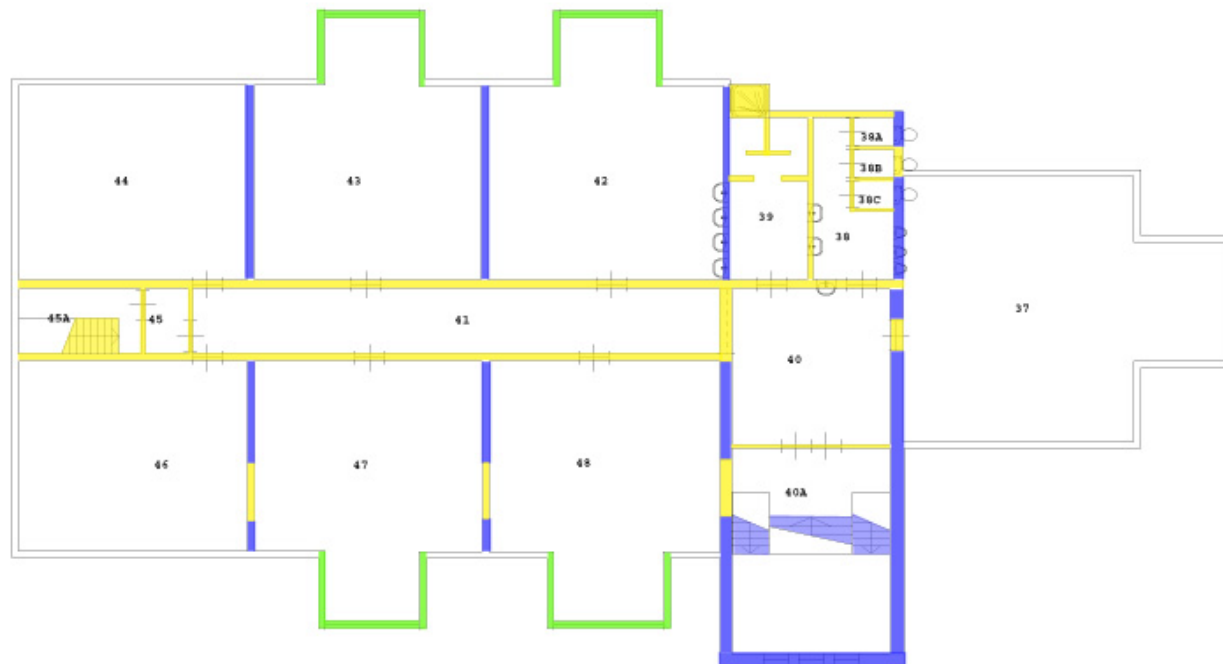
Blauw: hoge monumentwaarde, van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

Groen: positieve monumentwaarde, van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

Geel: indifferente monumentwaarde, van relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object.

1^e verdieping

2^e verdieping

BRONNEN EN LITERATUUR

Gemeentearchief Ede:

- beeldbank
- bouwdoSSIers 1938/260, 1939/225, 1939/242

F.H. van den Beemt, D. Boekema en K.K. Thijssens, 300 jaar bouwen voor de landsverdediging, 's-Gravenhage 1988.

P. Bot, *Vademecum historische bouwmaterialen installaties en infrastructuur*, Arnhem 2009.

Gemeente Ede, Plangebied Ede-oost, Notitie Cultuurhistorie, Ede 2004.

M. Kruidenier, *Militair erfgoed, Categorieaal onderzoek wederopbouw*, Zeist 2007

M. Kruidenier, *Dwarsblik Militaire kazernes 1850-1940*, Amersfoort 2003.

Monumenten Advies Bureau, *Eerste infanterie-of Mauritskazerne, gebouw 41*, bouwhistorisch onderzoek en waardenbepaling, Nijmegen 2010.

Monumentencommissie Ede, *Onderzoeksrapport Kazernecomplex Ede-West*, Ede 1994.

R. Stenvert, *Hygienische vloeren: vloerentaxonomie 1850-1965*, in: E. Koldewey (ed), *Over de Vloer*, p 290 e.v. Zwolle 2008.

E. van de Weerd & G. Crebolder, *Ede in Wapenrok, twee eeuwen militaire geschiedenis in de gemeente Ede*, 2004.

Veluwe Poort, historische analyse kazerneterreinen, Gemeente Ede 2010.

De reserve-officier der artillerie, SROBA, SROOA, SROA, SROLuA, Amsterdam 2004.

BIJLAGE 1, RIJKSREGISTERBESCHRIJVING

(bron: <http://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>)

Monumentnummer: 523500

Nieuwe Kazemelaan 2 6711 JC te Ede

« [Vorige](#) | [24 / 26](#) | [Volgende](#) »

Algemeen

Monumentnummer : 523500
Monumentnaam :
Status : Beschermd
Complexnummer : [523490](#)
Aanwijzingsbesluit : 29-08-2005
Inschrijving register : 11-12-2006
Kadaster deel/nr : 51195/152
Int. Kenteken : N

Locatie

Provincie : Gelderland
Gemeente : Ede
Woonplaats : Ede
Buurt/wijk :
Situering : Binnen de bebouwde kom
X-Y coörd : 174686-449041

LEGERINGSGEBOUW (9) met rechthoekige plattegrond bestaande uit twee bouwlagen afgesloten door een flauw hellend schilddak met royaal overstek gedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen. In de dakschilden bevinden zich diverse niet oorspronkelijke dakkapellen. De gevels zijn, boven het trasraam met rollaag opgetrokken in rode baksteen in kruisverband, opgetrokken in gele baksteen in Vlaams verband. In de gevels bevinden zich regelmatig verdeelde stalen ramen met roedenverdeling. De ramen worden aan de onderzijde afgesloten door een lekdorpel, aan de bovenzijde afgesloten door een betonnen latei. De entree bevindt zich in een risalerende, hoger opgetrokken westgevel afgesloten door een aangekapt schilddak. Aan de noordzijde van het hoofdvolume bevindt zich een aanbouw van één bouwlaag afgesloten door een aangekapt schilddak.

De VOORGEVEL (westgevel) bestaat uit de gevel van de aanbouw links, de risalerende gevel van het hoofdvolume rechts, onderbroken door een risalerende ingangspartij. In de gevel van de aanbouw bevinden zich drie naast elkaar geplaatste vensters onder één latei. In de gevel van het hoofdvolume bevindt zich op de begane grond en de verdieping dezelfde indeling met uitzondering van de risalerende ingangspartij rechts van het midden. Uiterst links bevindt zich een rond venster gevolgd door drie maal drie vensters onder één latei. In de risalerende ingangspartij bevindt zich op de begane grond de entree bestaande uit een bakstenen, getrapte dagkant met terug gelegen dubbele deur met zware smeedijzeren gehengen onder een horizontale latei annex luifel. Aan weerszijden van de entree bevindt zich een vier-ruits raam. Over de hoogte van de eerste en tweede verdieping bevinden zich drie naast elkaar geplaatste staande, hoge, smalle vensters ten behoeve van de lichtinval in de trappartij aan de bovenzijde afgesloten door één latei. Rechts van de ingangspartij bevinden zich twee vensters onder één latei met uiterst rechts één venster.

De LINKERZIJGEVEL (noordgevel) bestaat uit de noordgevel van de aanbouw van één bouwlaag met aangekapt schilddak. Op de begane grond bevinden zich twee maal twee vensters onder één latei. In het dakschild bevindt zich een dakkapel. Aan weerszijden van de aanbouw bevindt zich in de terug gelegen noordgevel van het hoofdvolume een ingangspartij. De ingangspartij bestaat uit een dubbele deur met meerruits bovenlicht aan de bovenzijde afgesloten door een platte luifel, dat overgaat in het schilddak. Uiterst links en rechts bevindt zich een lage, korte bakstenen muur alsof een doorgetrokken trasraam van de voorgevel. Op de verdieping bevindt zich een rond draairaam. De ACHTERGEVEL (oostgevel) bestaat uit de oostgevel van het hoofdvolume met rechts de terug gelegen oostgevel van de aanbouw. De oostgevel van het hoofdvolume bestaat uit een terug gelegen venster-as met in beide bouwlagen één venster en een geveldeel met in beide bouwlagen een identieke vensterindeling. Van links naar rechts bevinden zich in de gevel in beide bouwlagen twee vensters onder één latei, drie smalle, staande vensters onder één latei, drie maal drie vensters onder één latei. De drie smalle staande vensters bevinden zich in een risalerend geveldeel dat zich bevindt in het verlengde van het risalerende deel in de voorgevel. In de gevel van de aanbouw bevinden zich drie vensters onder één latei.

De RECHTERZIJGEVEL (zuidgevel) bestaat uit de zuidgevel van het hoofdvolume, met links hiervan de terug gelegen blinde zijgevel van de risalerende ingangspartij en rechts van het hoofdvolume de zijgevel van de risaliet in de achtergevel met in beide bouwlagen een smal staand venster. In de noordgevel van het hoofdvolume bevindt zich in beide bouwlagen links twee vensters onder één latei, centraal één venster en rechts twee vensters onder één latei. In het dakschild bevindt zich een dakkapel.

Het INTERIEUR is niet bezocht.

Waardering

LEGERINGSGEBOUW (9) gebouwd als onderdeel van het KAZERNECOMPLEX 'Elias Beeckman' naar ontwerp van de Kapitein der Genie A.G. BOOST voor een infanteriekazerne met Regtstaf voor twee Bataljons gerealiseerd in 1939 in zakelijk expressionisme.

- Van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een legeringsgebouw als onderdeel van het kazernecomplex 'Elias Beeckman' naar ontwerp van de Kapitein der Genie A.G. BOOST in een zakelijk expressionistische bouwstijl gebouwd in 1939.
- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de strategische ligging van het kazernecomplex buiten de randstad op de Veluwe aan het spoor en de functioneel-ruimtelijke relatie van het legeringsgebouw met de andere onderdelen van het kazernecomplex 'Elias Beeckman'. Het legeringsgebouw maakt deel uit van zes identieke legeringsgebouwen, symmetrisch gerangschikt aan de oost- en westzijde van het exercitieterrein.
- Van cultuurhistorische waarde als typologisch voorbeeld van een infanteriekazerne met Regtstaf voor twee bataljons in Nederland naar ontwerp van A.G. Boost gerealiseerd in 1938/39 ontstaan als gevolg van een wijziging in de dienstplichtwet in februari 1938.